

C/2024/2099

26.3.2024

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προώθηση της αυτόνομης και βιώσιμης παραγωγής τροφίμων: στρατηγικές για την κοινή γεωργική πολιτική μετά το 2027»

(διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήματος της βελγικής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ)

(C/2024/2099)

Εισηγητής: ο κ. **Stoyan TCHOUKANOV (BG-III)**

Αίτηση γνωμοδότησης	Επιστολή της αναλαμβάνουσας βελγικής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ, 10.7.2023
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	19.12.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	17.1.2024
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	584
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	147/2/16

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) θεωρεί ότι η κοινή γεωργική πολιτική για την περίοδο μετά το 2027 πρέπει να παρέχει ένα σταθερό μακροπρόθεσμο πλαίσιο πολιτικής προσανατολισμένο στη βιώσιμη παραγωγή τροφίμων, στην ανοικτή στρατηγική αυτονομία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, με την παράλληλη προστασία της ποικιλομορφίας των τύπων γεωργίας στην ΕΕ και την κάλυψη των κοινωνικών και οικολογικών αναγκών («δημόσιοι πόροι για δημόσια αγαθά»), καθώς και στη διασφάλιση της αγροτικής ανάπτυξης.

1.2. Η επόμενη κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ) πρέπει να είναι μια έκκληση αφύπνισης που θα αναδεικνύει την ανάγκη επαρκούς στήριξης των γεωργών κατά τη μετάβαση. Οι πολιτικές για το περιβάλλον και το κλίμα δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως επιβάρυνση για την ανάκαμψη από την τρέχουσα κρίση, αλλά ως μέρος των μακροπρόθεσμων λύσεων και κατευθυντήριων γραμμών για τη λήψη αποφάσεων στο μέλλον. Η παρακμή της κλωστοϋφαντουργίας και της χαλυβουργίας της ΕΕ θα πρέπει να χρησιμεύσει ως προειδοποίηση για όλους τους φορείς χάραξης πολιτικής ότι η ανεπαρκής ή ακατάλληλη στήριξη μπορεί να πυροδοτήσει αιφνίδιους και ανεπιθύμητους μετασχηματισμούς σε τομείς.

1.3. Η ΚΓΠ επέτρεψε στην Ευρωπαϊκή Ένωση να εξασφαλίσει σταθερό εφοδιασμό σε τρόφιμα υψηλής και αυξανόμενης ποιότητας για τον αυξανόμενο πληθυσμό της, διατηρώντας παράλληλα ένα μοντέλο οικογενειακής γεωργίας που έχει εκλείψει από πολλά άλλα μέρη του κόσμου. Ωστόσο, η ΚΓΠ δεν κατάφερε να καλύψει τις ανάγκες των γεωργών που χρειάζονταν τη μεγαλύτερη στήριξη ή υπήρξε ανεπαρκής σε διάφορους τομείς, ένα ζήτημα το οποίο πρέπει να αντιμετωπιστεί με το επόμενο πλαίσιο πολιτικής.

1.3.1. Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΓΠ ενίσχυσε την αρχή ότι για κάθε εκτάριο που λαμβάνει στήριξη πρέπει να παρέχονται σχετικές περιβαλλοντικές υπηρεσίες ως αντάλλαγμα στην κοινωνία. Ωστόσο, η ενιαία χρηματοδότηση ανά εκτάριο δεν αντικατοπτρίζει την οικολογική πραγματικότητα ούτε παρέχει δίκαιη στήριξη από κοινωνική άποψη. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η επόμενη ΚΓΠ θα πρέπει να προωθήσει την αρχή αυτή ακόμη περισσότερο, ενισχύοντας τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές απαιτήσεις, οι οποίες πρέπει υποχρεωτικά να αναγνωρίζονται δεόντως και να προστατεύονται από τον αθέμιτο ανταγωνισμό.

1.3.2. Η ευρωπαϊκή γεωργική δραστηριότητα θα μπορούσε να έχει, ανάλογα με το είδος και την ένταση της παραγωγής, θετικές εξωτερικές επιδράσεις στο τοπίο, στη βιοποικιλότητα, στο περιβάλλον και στο κλίμα. Δεδομένου ότι η αγορά δεν μπορεί να τις τιμολογήσει, ο πιο πρακτικός τρόπος να διατηρήσει η κοινωνία αυτές τις εξωτερικές επιδράσεις στα απαιτούμενα ποσοστά είναι η παροχή κινήτρων στους γεωργούς μέσω δημόσιας χρηματοδότησης. Η απλή κάλυψη των δαπανών που προκύπτουν και της απώλειας εισοδήματος δεν αποτελεί κίνητρο για τους γεωργούς να εργαστούν προς την κατεύθυνση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας και αυτονομίας (μεταξύ άλλων βάσει εθελοντικών οικολογικών προγραμμάτων). Η ΕΟΚΕ ζητεί από τους φορολογουμένους της ΕΕ να είναι έτοιμοι να καταβάλουν μια δίκαιη πρόσθετη συνεισφορά στην παροχή μιας πολύτιμης περιβαλλοντικής υπηρεσίας η οποία διαφορετικά δεν θα παρέχονταν. Ως εκ τούτου, με τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ θα πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες με σκοπό τη στήριξη των γεωργών που δεσμεύονται για οικολογικά προγράμματα ή άλλες περιβαλλοντικές υπηρεσίες, όπως η διατήρηση της βιοποικιλότητας. Η ισχύουσα βασική στρεμματική ενίσχυση θα πρέπει να αντικατασταθεί σταδιακά από οικονομικά κίνητρα έναντι των πρότερων αντισταθμίσεων.

1.3.3. Ως εκ τούτου, οι στρεμματικές ενισχύσεις θα πρέπει να αναπροσανατολιστούν σε κίνητρα για επωφελείς για το περιβάλλον και την κοινωνία υπηρεσίες, με εύλογη μεταβατική περίοδο που μπορεί να υπερβεί το πεδίο εφαρμογής ενός ενιαίου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ). Θα πρέπει να δοθεί η ευκαιρία στις μικρές οικογενειακές γεωργικές εκμεταλλεύσεις να επιλέξουν να διατηρήσουν μια εισοδηματική στήριξη η οποία βασίζεται στις στρεμματικές ενισχύσεις και τις μονάδες εργασίας στη γεωργική εκμετάλλευση, πράγμα που θα επιτρέψει στα κράτη μέλη να καθορίσουν τα κριτήρια στα στρατηγικά σχέδια. Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, η ΚΓΠ θα πρέπει να παρέχει αναδιανεμητικούς μηχανισμούς και φθίνουσες ενισχύσεις ή υποχρεωτικό καθορισμό ανώτατων ορίων για όλα τα κράτη μέλη.

1.3.4. Προκειμένου να σταματήσει η περαιτέρω μείωση του αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην ΕΕ λόγω της μη ανανέωσης των γενεών, πρέπει να αναληφθεί δράση όσον αφορά την αύξηση του μέσου εισοδήματος από τη γεωργία και την πρόσβαση σε γη (μέσω επιχορηγήσεων επενδύσεων, προτιμησιακών πιστώσεων, εθνικής νομοθεσίας σχετικά με τη μεταβίβαση γης). Επιπλέον, θα πρέπει να διασφαλιστούν ευνοϊκές επενδυτικές συνθήκες στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα (αύξηση των ιδιωτικών πόρων), η αναβάθμιση των δεξιοτήτων (γεωργών, εργαζομένων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις και συμβούλων), η χειραφέτηση των γυναικών, οι καλές συνθήκες εργασίας, η βελτίωση των μακροπρόθεσμων προοπτικών για τους γεωργούς (συντάξεις κ.λπ.), καθώς και η συνολική ελκυστικότητα των αγροτικών περιοχών.

1.3.5. Η ΚΓΠ πρέπει να διασφαλίσει την πρόσβαση σε γεωργική γη σε ολόκληρη την ΕΕ, καθώς και τη βιώσιμη χρήση αυτής, μέσω της αποφυγής της εγκατάλειψης της γης και της προώθησης της βιώσιμης εκμετάλλευσης των εδαφών οριακής απόδοσης για την εκτατική κτηνοτροφία μέσω στοχευμένων ετήσιων ενισχύσεων (π.χ. ενισχύσεων για περιοχές με φυσικούς ή άλλους ειδικούς ανά περιοχή περιορισμούς), καθώς και με τη βοήθεια ειδικής επενδυτικής στήριξης για τους νεοεισερχόμενους. Η διατήρηση της βιώσιμης γεωργικής παραγωγής σε ολόκληρη την ΕΕ αποτελεί αρχή που θα πρέπει να συμπεριληφθεί στην κοινή γεωργική πολιτική στο μέλλον.

1.3.6. Η ΚΓΠ πρέπει να συμβάλει στην προώθηση της καταναλωτικής ζήτησης στην ΕΕ για μια πιο υγιεινή και βιώσιμη διατροφή, καθώς και στη μείωση της σπατάλης τροφίμων και στη ρύθμιση των αγορών τροφίμων προκειμένου να αντιμετωπιστεί η χρηματιστηριοποίηση του τομέα των τροφίμων που προκαλεί σοβαρή κερδοσκοπία, καθώς αποκομίζονται τεράστια κέρδη την ίδια στιγμή που οι Ευρωπαίοι πασχίζουν να αντιμετωπίσουν την αύξηση στις τιμές των τροφίμων.

1.3.7. Παρά το γεγονός ότι το μερίδιο του προϋπολογισμού της ΕΕ που διατίθεται στην ΚΓΠ μειώνεται σταθερά τα τελευταία 40 χρόνια, από 65,5 % το 1980 σε ελαφρώς κάτω από το 25 % το 2021, και ενώ οι απαιτήσεις για τους συμμετέχοντες γεωργούς έχουν καταστεί ολοένα και πιο εκτεταμένες και δαπανηρές, η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι η χρηματοδότηση της ΚΓΠ πρέπει να είναι ανάλογη με τη φιλοδοξία της να στηρίξει μια δίκαιη μετάβαση⁽¹⁾. Συγκριτικά, το μερίδιο του προϋπολογισμού της ΕΕ για τη λειτουργία σημείωσε αύξηση κατά 36 % μεταξύ 1980 και 2021⁽²⁾. Κάθε ευρώ που διατίθεται για την αποτελεσματική διασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας της ΕΕ, την ποιότητα των τροφίμων, την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και τη διατήρηση των αγροτικών περιοχών και τοπίων είναι χρήματα που δαπανώνται με ορθό τρόπο.

1.3.8. Οι αυξήσεις των τιμών της ενέργειας και οι κίνδυνοι διαταραχής του ενεργειακού εφοδιασμού και του εφοδιασμού λιπασμάτων αποτελούν μέρος της νέας κανονικότητας, και θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο να συμπεριληφθούν στην ΚΓΠ αντικυκλικές συνιστώσες και να παρασχεθούν, στο πλαίσιο της, καθεστώτα στήριξης των επενδύσεων τα οποία προορίζονται για τη βελτίωση της παραγωγής και της διανομής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε επίπεδο εκμετάλλευσης και σε τοπικό επίπεδο στις αγροτικές περιοχές.

1.3.9. Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο ενίσχυσης των συστημάτων ασφάλισης των συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα —σε εθελοντική βάση στα επιμέρους κράτη μέλη— στα μέσα της ΚΓΠ μετά το 2027, ως απάντηση στις συνέπειες των ακραίων κλιματικών συνθηκών (ξηρασίες, παγετούς, πλημμύρες κ.λπ.).

1.3.10. Οι ψηφιακές τεχνολογίες που έχουν αποδειχθεί ότι συμβάλλουν στη μείωση των πιέσεων που ασκούνται στη φύση και στο περιβάλλον, στη βελτίωση της καλής διαβίωσης των ζώων ή των συνθηκών εργασίας θα πρέπει να αναπτυχθούν και να εφαρμοστούν περαιτέρω. Κατά την εξέταση της πιθανής επενδυτικής στήριξης της ΚΓΠ για τις τεχνολογίες αυτές από δημόσιους ευρωπαϊκούς ή εθνικούς πόρους, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στη θετική συμβολή στις πολιτικές απασχόλησης και στις εθνικές/περιφερειακές αναπτυξιακές πολιτικές σύμφωνα με τα στρατηγικά σχέδια.

1.3.11. Η διαδικασία σχεδιασμού και προσαρμογής των στρατηγικών σχεδίων θα πρέπει να επανεξεταστεί ώστε να καταστούν δυνατές η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών, η μεγαλύτερη ευελιξία των κρατών μελών και οι ταχύτερες προσαρμογές μετά την αρχική έγκρισή τους.

(¹) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΟΚΕ) με θέμα «Προώθηση του πλαισίου πολιτικής της ΕΕ για τη δίκαιη μετάβαση: ποια μέτρα είναι αναγκαία» (διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήματος της βελγικής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ) (ΕΕ C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj>).

(²) https://commission.europa.eu/system/files/2019-01/fin_report_08_en.pdf https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI%282021%29690547

2. Εισαγωγή

2.1. Η τρέχουσα περίοδος προγραμματισμού της ΚΓΠ χαρακτηρίστηκε από την αρχή από δύο μεγάλες καταστροφές: την COVID-19 και την επίθεση της Ρωσίας. Οι Ευρωπαίοι γεωργοί διαδραμάτισαν κείριο ρόλο στη διασφάλιση της διαθεσιμότητας των τροφίμων κατά τη διάρκεια των περιοριστικών μέτρων το 2020 και το 2021, αλλά ο πόλεμος στην Ουκρανία δημιούργησε προκλήσεις και άσκησε τεράστια πίεση στη σταθερότητα των ευρωπαϊκών γεωργικών αγορών, με δραματικές διακυμάνσεις των τιμών και ελλείψεις σημαντικών γεωργικών εισροών. Τα αγροδιατροφικά συστήματα είναι επίσης όλο και πιο ευάλωτα στην κλιματική αλλαγή, ενώ παράγοντες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Είναι επομένως σαφές ότι απαιτούνται ανθεκτικά στο κλίμα αγροδιατροφικά συστήματα για την επίτευξη τόσο του παγκόσμιου στόχου για την προσαρμογή όσο και του συλλογικού στόχου για τη θερμοκρασία, ο οποίος έχει τεθεί βάσει της συμφωνίας του Παρισιού⁽³⁾.

2.2. Ως εκ τούτου, η βελγική Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ ζήτησε από την ΕΟΚΕ να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση στην οποία θα εξετάζονται τρόποι προκειμένου να καταστούν δυνατές η στρατηγική αυτονομία και η βιώσιμη παραγωγή τροφίμων μέσω μιας νέας, πιο ευέλικτης και πιο αποτελεσματικής ΚΓΠ μετά το 2027, με σκοπό την ενίσχυση της ικανότητάς μας να ελέγχουμε τον εφοδιασμό των τροφίμων και την επισιτιστική ασφάλειά μας, και να μειώσουμε την εξάρτησή μας από λιγότερο αξιόπιστους και μη δημοκρατικά διοικούμενους εταίρους. Όσον αφορά την ευελιξία, η ΚΓΠ θα πρέπει να προσαρμόζεται καλύτερα στις εξελισσόμενες ανάγκες και στις συνθήκες των κρατών μελών της ΕΕ και των γεωργικών κοινοτήτων τους, ανταποκρινόμενη με μεγαλύτερη επιδεξιότητα στις προκλήσεις και στις ευκαιρίες που παρουσιάζουν οι αλλαγές στην αγορά και οι τεχνολογικές εξελίξεις.

2.3. Ενόψει των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2024 και της μελλοντικής διεύρυνσης της ΕΕ, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η παρούσα γνωμοδότηση αποτελεί ευκαιρία να εκθέσει ορισμένες σκέψεις/κατευθυντήριες γραμμές/προτάσεις της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σχετικά με τη μελλοντική μορφή και κατεύθυνση της ΚΓΠ μετά το 2027, με σκοπό την επίτευξη αυτόνομης και βιώσιμης παραγωγής τροφίμων στο πλαίσιο μιας πιο ολιστικής και ολοκληρωμένης πολιτικής για τα τρόφιμα. Στόχος είναι να συμβάλει στην πρόταση της Επιτροπής για την επόμενη ΚΓΠ μέσω της ανάδειξης των αναγκών των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των προσδοκιών της κοινωνίας.

2.4. Η ΕΕ διαθέτει υψηλό ποσοστό οικογενειακών γεωργικών εκμεταλλεύσεων⁽⁴⁾ (94,8 % το 2020) και μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων (ενώ το μέσο μέγεθος μιας γεωργικής εκμετάλλευσης στην ΕΕ ήταν 17,4 εκτάρια το 2020, περίπου το 42 % των γεωργικών εκμεταλλεύσεων διαχειρίζονταν λιγότερο από 2 εκτάρια και το 76 % των γεωργικών εκμεταλλεύσεων λιγότερο από 10 εκτάρια). Οι μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις καλλιεργούν το μεγαλύτερο μέρος της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης της ΕΕ (το 7,5 % των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της ΕΕ είχαν έκταση 50 εκταρίων ή περισσότερο και σε αυτές καλλιεργούνταν τα δύο τρίτα της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης της ΕΕ, ενώ στις εκμεταλλεύσεις άνω των 100 εκταρίων καλλιεργούνταν περίπου το 50 % της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης)⁽⁵⁾. Από τις 9,1 εκατομμύρια εκμεταλλεύσεις, στις 4,1 εκατομμύρια εκτρέφονταν ζώα, με μέσο μέγεθος αγέλης 28 μονάδες ζωικού κεφαλαίου (ΜΖΚ). Ο συνολικός αριθμός των ΜΖΚ είναι 113 εκατομμύρια, εκ των οποίων το 49 % είναι βοοειδή, το 30 % χοίροι και το 14 % πουλερικά.

2.5. Το τρέχον επίπεδο πληθωρισμού σε συνδυασμό με τις απρόβλεπτες αγορές ενέργειας διαταράσσουν το δικαίωμα βιοτικού επιπέδου των γεωργών της ΕΕ⁽⁶⁾, και το εισόδημα των γεωργών είναι ήδη περίπου 40 % χαμηλότερο από το μη γεωργικό εισόδημα⁽⁷⁾. Επιπλέον, ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων μειώνεται συνεχώς στην ΕΕ (9,1 εκατομμύρια γεωργικές εκμεταλλεύσεις στην ΕΕ το 2020, 25 % λιγότερες από ό,τι το 2010), και την τελευταία δεκαετία σημειώθηκε εκρήξη εργατικού δυναμικού από τη γεωργία (μείωση κατά 23 % των ετήσιων μονάδων εργασίας σε 10 έτη, με 22 εκατομμύρια άτομα να εργάζονται πλέον τακτικά στον τομέα)⁽⁸⁾. Ο αριθμός των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων μειώθηκε κατά 40 % κατά τη δεκαετία του 2010, μείωση πολύ μεγαλύτερη από αυτή που έχει καταγραφεί για τις εκμεταλλεύσεις χωρίς ζώα (μείωση κατά 5 %). Το μέσο μέγεθος της εκμετάλλευσης αυξήθηκε από 13,2 εκτάρια σε 17,4 εκτάρια.

2.6. Η ΚΓΠ της ΕΕ, η οποία θεσπίστηκε το 1962, αποσκοπεί στην αύξηση της γεωργικής παραγωγικότητας, στη διασφάλιση του δικαίου βιοτικού επιπέδου για τους γεωργούς και τους εργαζομένους στον γεωργικό τομέα, στη σταθεροποίηση των αγορών, στη διασφάλιση του εφοδιασμού και στην εξασφάλιση λογικών τιμών για τους καταναλωτές. Η ΚΓΠ έχει εξελιχθεί με την πάροδο των ετών ώστε να ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες και στις απαιτήσεις και ανάγκες των Ευρωπαίων, να γίνει πιο πράσινη και πιο ευέλικτη, και να υιοθετήσει μια προσέγγιση που βασίζεται στις επιδόσεις και στα αποτελέσματα λαμβανόμενων υπόψη των τοπικών συνθηκών και αναγκών.

⁽³⁾ EESC contribution | Towards COP 28 Implementation of climate action on agriculture and food security (Συμβολή της ΕΟΚΕ | Προς την υλοποίηση της δράσης για το κλίμα στον τομέα της γεωργίας και της επισιτιστικής ασφάλειας στο πλαίσιο της COP 28).

⁽⁴⁾ Οικογενειακή γεωργική εκμετάλλευση είναι μια γεωργική εκμετάλλευση την οποία διαχειρίζεται ένα νοικοκυριό και στην οποία το εργατικό δυναμικό παρέχεται σε μεγάλο βαθμό από το εν λόγω νοικοκυριό (FAO).

⁽⁵⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farms_and_farmland_in_the_European_Union_-_statistics#Farms_in_2020

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Οι επιπτώσεις των υψηλών τιμών της ενέργειας στον αγροτικό τομέα και τις αγροτικές περιοχές» (ΕΕ C, C/2024/1571, 5.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/1571/oj>).

⁽⁷⁾ Η κοινή γεωργική πολιτική με μια ματιά.

⁽⁸⁾ Medium-term (europa.eu)· agricultural-outlook-2022-report_en_0.pdf

2.7. Στόχος της επί του παρόντος ισχύουσας ΚΓΠ είναι να δοθεί η δυνατότητα στους γεωργούς να εκπληρώσουν τις ακόλουθες λειτουργίες στην κοινωνία: παραγωγή τροφίμων (η ΕΕ είναι ένας από τους κορυφαίους παραγωγούς παγκοσμίως και καθαρός εξαγωγέας αγροδιατροφικών προϊόντων⁽⁹⁾), ανάπτυξη αγροτικών κοινοτήτων (οι τομείς της γεωργίας και των τροφίμων παρέχουν από κοινού σχεδόν 40 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στην ΕΕ) και περιβαλλοντικά βιώσιμη γεωργία (παραγωγή τροφίμων με παράλληλη προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας, με συνετή χρήση των φυσικών πόρων)⁽¹⁰⁾.

2.8. Το μερίδιο του προϋπολογισμού της ΚΓΠ στον προϋπολογισμό της ΕΕ μειώθηκε τα τελευταία 40 έτη, από 65,5 % το 1980 σε ελαφρώς χαμηλότερο από 25 % το 2021 (προσαρμοσμένο στον πληθωρισμό)⁽¹¹⁾. Μεταξύ 1990 και 2021-2027, το δημοσιονομικό κόστος της ΚΓΠ, υπολογιζόμενο σε σχέση με το ακαθάριστο εθνικό εισόδημα της ΕΕ, θα έχει μειωθεί από 0,54 % σε προβλεπόμενο 0,32 %⁽¹²⁾.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ ήταν το πρώτο θεσμικό όργανο της ΕΕ που ζήτησε μια ολοκληρωμένη πολιτική για τα τρόφιμα στην ΕΕ, με στόχο την προώθηση της υγιεινής διατροφής μέσω βιώσιμων συστημάτων τροφίμων, τη σύνδεση της γεωργίας με τις υπηρεσίες διατροφής και οικοσυστημάτων και τη διασφάλιση αλυσίδων εφοδιασμού που διαφυλάσσουν τη δημόσια υγεία για όλα τα τμήματα της ευρωπαϊκής κοινωνίας⁽¹³⁾. Γενικότερα, η ΕΟΚΕ ζητεί να αναληφθεί δράση για την προώθηση της συστημικής αλλαγής και της οικονομίας της ευημερίας που χρειαζόμαστε για την επιτυχή εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Πράσινης και Κοινωνικής Συμφωνίας και των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης προς μια δίκαιη μετάβαση, γεγονός που θα συμβάλει, μεταξύ άλλων, σε πιο βιώσιμα και δικαιότερα αγροδιατροφικά συστήματα και ακμάζουσες αγροτικές περιοχές, με παράλληλο σεβασμό των ορίων του πλανήτη⁽¹⁴⁾. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η ευρωπαϊκή γεωργία πρέπει να τείνει προς την αγροοικολογία: η γεωργία εξαρτάται από φυσικούς πόρους, και αυτοί οι πόροι πρέπει να διαφυλαχθούν προκειμένου να διασφαλιστούν οι μελλοντικές προοπτικές του τομέα⁽¹⁵⁾.

3.2. Η ΕΟΚΕ έχει προτείνει έναν ορισμό της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας στα συστήματα τροφίμων βασισμένο στην παραγωγή, τους εργαζομένους και το δίκαιο εμπόριο τροφίμων, με πρωταρχικό στόχο την επίτευξη επισιτιστικής ασφάλειας και βιωσιμότητας για όλους τους Ευρωπαίους μέσω ενός δίκαιου, υγιούς, βιώσιμου και ανθεκτικού εφοδιασμού τροφίμων⁽¹⁶⁾.

3.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι μια σημαντική πρόκληση για την Ευρωπαϊκή Ένωση θα είναι η διαφύλαξη του ευρωπαϊκού πολυλειτουργικού γεωργικού μοντέλου, του κράτους δικαίου και των αξιών της ΕΕ, μεταξύ άλλων ενόψει των μελλοντικών προσχωρήσεων στην ΕΕ. Οι προσπάθειες για τη διατήρησή τους πρέπει να βασίζονται στις αρχές της επισιτιστικής κυριαρχίας⁽¹⁷⁾, της βιωσιμότητας και των πραγματικών αναγκών των Ευρωπαίων γεωργών και των καταναλωτών. Η διατήρηση της βιώσιμης γεωργικής παραγωγής σε ολόκληρη την ΕΕ αποτελεί αρχή που θα πρέπει να συμπεριληφθεί στην κοινή γεωργική πολιτική στο μέλλον.

3.4. Η ευρωπαϊκή γεωργική δραστηριότητα θα μπορούσε να έχει, ανάλογα με το είδος και την ένταση της παραγωγής, θετικές εξωτερικές επιδράσεις στο τοπίο, στη βιοποικιλότητα, στο περιβάλλον και στο κλίμα. Δεδομένου ότι η αγορά δεν μπορεί να τις τιμολογήσει, ο πιο πρακτικός τρόπος να διατηρήσει η κοινωνία αυτές τις εξωτερικές επιδράσεις στα απαιτούμενα ποσοστά είναι η παροχή κινήτρων στους γεωργούς μέσω δημόσιας χρηματοδότησης.

3.5. Η ΕΟΚΕ ζητεί έναν προϋπολογισμό της ΚΓΠ που να συνάδει με τις φιλοδοξίες της και τους αυξημένους ρόλους και ευθύνες που απαιτεί η κοινωνία της ΕΕ (επίτευξη των κλιματικών στόχων, διαφύλαξη της βιοποικιλότητας και αποκατάσταση της φύσης, παγίδευση του διοξειδίου του άνθρακα, διατήρηση των τοπίων, διασφάλιση της καλής διαβίωσης των ζώων, μείωση της χρήσης φυτοφαρμάκων, αύξηση της ποιότητας των τροφίμων κ.λπ.). Θα πρέπει να θεσπιστεί ένα κοινό σύνολο δεικτών για την παρακολούθηση της συμβολής της νέας ΚΓΠ στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) και στην επιβολή αυτών.

3.6. Ως εκ τούτου, οι επιδοτήσεις της ΚΓΠ θα πρέπει να **εξαρτώνται** περισσότερο από την τήρηση των κοινωνικών (συνθήκες εργασίας, κοινωνική ασφάλιση, κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες κοινής ωφελείας) και περιβαλλοντικών στόχων (ενεργειακή μετάβαση, κυκλική οικονομία, βιώσιμη διαχείριση των υδάτων, βιοποικιλότητα, κλίμα κ.λπ.), λαμβανομένου υπόψη ότι με την άμεση στήριξη θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι αντισταθμίζεται το εισοδηματικό χάσμα μεταξύ των γεωργών και των εργαζομένων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις και του υπόλοιπου πληθυσμού.

⁽⁹⁾ https://agriculture.ec.europa.eu/international/agricultural-trade/trade-and-international-policy-analysis_en

⁽¹⁰⁾ Η κοινή γεωργική πολιτική με μια ματιά.

⁽¹¹⁾ [cap-expenditure-graph1_en.pdf](https://ec.europa.eu/economy_finance/cap-expenditure-graph1_en.pdf)

⁽¹²⁾ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/106/financing-of-the-cap>

⁽¹³⁾ ΕΕ C 129 της 11.4.2018, σ. 18.

⁽¹⁴⁾ Πρόγραμμα εργασίας του τμήματος NAT 2023-2025.

⁽¹⁵⁾ ΕΕ C 353 της 18.10.2019, σ. 65.

⁽¹⁶⁾ ΕΕ C 105 της 4.3.2022, σ. 56.

⁽¹⁷⁾ Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των αγροτών και άλλων ατόμων που εργάζονται σε αγροτικές περιοχές.

3.7. Από την αξιολόγηση της τρέχουσας ΚΓΠ προκύπτει ότι το 20 % των γεωργικών εκμεταλλεύσεων λαμβάνει περίπου το 80 % των κονδυλίων της γεωργικής στήριξης⁽¹⁸⁾, πράγμα που μπορεί να αντικατοπτρίζει τον όγκο των γεωργικών προϊόντων που παράγονται σε αυτές τις εκμεταλλεύσεις, αλλά όχι απαραίτητα και τις κοινωνικές ανάγκες ή τις παρεχόμενες οικολογικές υπηρεσίες. Με σκοπό τη στήριξη της μετάβασης προς μια πιο βιώσιμη παραγωγή, η τρέχουσα βασική εισοδηματική στήριξη θα μπορούσε να αναπτυχθεί περαιτέρω προς ένα σύστημα στοχευμένων πληρωμών βιωσιμότητας (συμπεριλαμβανομένης μιας σημαντικής ενίσχυσης ως κινήτρου) που θα συνδέεται με συγκεκριμένες δράσεις που ωφελούν το κλίμα, τη βιοποικιλότητα και το περιβάλλον. Θα πρέπει να δίνεται η ευκαιρία στις μικρομεσαίες οικογενειακές γεωργικές εκμεταλλεύσεις να επιλέγουν να διατηρήσουν μια εισοδηματική στήριξη βάσει ενισχύσεων του παρελθόντος. Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, η ΚΓΠ θα πρέπει να παρέχει αναδιανεμητικούς μηχανισμούς και φθίνουσες ενισχύσεις ή υποχρεωτικό καθορισμό ανώτατων ορίων για όλα τα κράτη μέλη.

3.8. Η εμπειρία από τα τρέχοντα στρατηγικά σχέδια δείχνει ότι δεν διαθέτουν την ευελιξία που απαιτείται για την ταχεία προσαρμογή των κρατών μελών και των περιφερειών τους στις νέες συνθήκες που προκύπτουν μετά την έγκριση των εν λόγω σχεδίων. Ως εκ τούτου, στη νέα ΚΓΠ θα πρέπει να προβλέπονται ταχείες διαδικασίες για την τροποποίηση των σχεδίων. Τα εν λόγω στρατηγικά σχέδια και τυχόν αλλαγές σε αυτά θα πρέπει να καταρτιστούν σε διαβούλευση με τον γεωργικό τομέα και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς της κοινωνίας των πολιτών. Ο ευρωπαϊκός κώδικας δεοντολογίας για την εταιρική σχέση θα πρέπει να διαδραματίζει καίριο ρόλο στην εφαρμογή της μελλοντικής ΚΓΠ, με προτεραιοποίηση της διαχείρισης, της παρακολούθησης και του ελέγχου των μελλοντικών στρατηγικών σχεδίων και με ανάθεση ρόλου στους κοινωνικούς εταίρους και αρμοδιοτήτων στις επιτροπές παρακολούθησης. Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα προκειμένου να ενισχυθεί η σύνδεση μεταξύ της κεφαλαιαγοράς και των πόρων της ΚΓΠ, και να καταστεί η απορρόφηση πιο αποδοτική και αποτελεσματική.

3.9. Το 2020, μόλις το 6,5 % των διαχειριστών γεωργικών εκμεταλλεύσεων ήταν κάτω των 35 ετών⁽¹⁹⁾, πράγμα που καταδεικνύει μια κοινώς ομολογούμενη πρόκληση: την ανανέωση των γενεών στη γεωργία. Αυτό θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για την ΚΓΠ. Δεδομένου ότι οι καλές ιδέες που παρουσιάζονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν λαμβάνονται πάντα υπόψη από τα κράτη μέλη, θα ήταν θετικό εάν θα μπορούσε να υιοθετηθεί ένας πιο φιλόδοξος προϋπολογισμός για τον στόχο αυτό και να θεσπιστεί μέσο για την ένταξη των νέων γεωργών. Η ανανέωση των γενεών αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των οριζόντιων, πολυεπίπεδων ζητημάτων που σχετίζονται με την πρόσβαση σε γη και επενδύσεις (τομέας ένταξης κεφαλαίου), τη θέση στην αλυσίδα αξίας, την ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων και την ελκυστικότητα των αγροτικών περιοχών.

3.10. Για την προώθηση της ανεξάρτητης και βιώσιμης παραγωγής τροφίμων, είναι σημαντικό η ΕΕ να επενδύσει στην επιστήμη, την έρευνα και την καινοτομία στον τομέα της γεωργίας και των τροφίμων. Αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη στο μέλλον, διασφαλίζοντας τη συνοχή μεταξύ της ΚΓΠ και άλλων πολιτικών της ΕΕ για την έρευνα και τις επενδύσεις. Η πρόοδος που έχει επιτευχθεί στη γεωπονία έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη νέων τεχνολογιών που μπορούν να ενισχύσουν τις βιώσιμες γεωργικές πρακτικές. Οι επενδύσεις στη γεωπονία, την έρευνα και την καινοτομία συνιστούν στρατηγική επένδυση που ωφελεί όχι μόνον τον γεωργικό τομέα αλλά και τη συνολική ευημερία των κοινωνιών και του περιβάλλοντος.

3.11. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ενιαία αγορά υπήρξε και θα πρέπει να παραμείνει θεμελιώδες στοιχείο του εσωτερικού εμπορίου τροφίμων και γεωργικών προϊόντων της ΕΕ. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η σημερινή δομή της **αγοράς βασικών προϊόντων διατροφής** δεν προσφέρει επαρκώς τη «βιώσιμη οικονομία που χρειαζόμαστε»⁽²⁰⁾, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις λειτουργεί ενεργά ενάντια σε αυτήν. Υπονομίζει τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση της πείνας, την προώθηση του δίκαιου εισοδήματος για τους γεωργούς και τους εργαζομένους και των δίκαιων τιμών για τους καταναλωτές και την προστασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων επεξεργασίας τροφίμων και του τομέα λιανικής από τους κινδύνους αύξησης του πληθωρισμού. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο επηρεασμού της κατάστασης μέσω συγχρονησμένης ρύθμισης της ΚΓΠ, προκειμένου να συμβάλει στην ευημερία των ανθρώπων και στην ανάπτυξη της κοινωνίας, με σκοπό την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η ρύθμιση της αγοράς θα πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω προκειμένου να αντιμετωπιστεί η χρηματοπιστωτικοποίηση του τομέα των τροφίμων που προκαλεί σοβαρή κερδοσκοπία⁽²¹⁾. Η επιτάχυνση της εφαρμογής του συστήματος γεωργικής γνώσης και καινοτομίας (AKIS), καθώς και η βελτίωση της παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις πρέπει να αποτελέσουν βασικά στοιχεία της μελλοντικής ΚΓΠ, δεδομένου ότι η καλύτερη πρόσβαση στην έρευνα και σε καινοτομίες και η ανταλλαγή γνώσεων και η κατάρτιση είναι ουσιαστικής σημασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη του ευρωπαϊκού γεωργικού τομέα.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Τρόποι προκειμένου να καταστεί δυνατή η περιβαλλοντική βιωσιμότητα της παραγωγής τροφίμων στην ΕΕ

4.1.1. Τα συστήματα τροφίμων επηρεάζονται από την κλιματική αλλαγή και συντελούν σε αυτήν. Ο αγροδιατροφικός τομέας επιτελεί και θα πρέπει να συνεχίσει να διαδραματίζει προορατικό ρόλο, με την κατάλληλη στήριξη, στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, προκειμένου να συμβάλει στην ευρύτερη μετάβαση σε βιώσιμα συστήματα τροφίμων, διασφαλίζοντας παράλληλα τη μακροπρόθεσμη κερδοφορία του εν λόγω τομέα. Απαιτούνται αυξημένη **συνοχή των πολιτικών** και απτές λύσεις

⁽¹⁸⁾ https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2023-03/direct-aid-report-2021_en.pdf

⁽¹⁹⁾ Περιφερειακή επετηρίδα της Eurostat για το 2023.

⁽²⁰⁾ ΕΕ C 106 της 31.3.2020, σ. 1.

⁽²¹⁾ ΕΕ C 100 της 16.3.2023, σ. 51.

στις βασικές προκλήσεις της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής και της λειψυδρίας, καθώς και ενέργειες για την προώθηση μιας πιο δημοκρατικής, βασιζόμενης στα δικαιώματα διακυβέρνησης και αρχών και τη διασφάλιση της **χρηματοδότησης** προς τη σωστή —και δίκαιη— κατεύθυνση. Οι πολιτικές για το περιβάλλον και το κλίμα δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως επιβάρυνση για την ανάκαμψη από την τρέχουσα κρίση, αλλά ως μέρος των μακροπρόθεσμων λύσεων και κατευθυντήριων γραμμών για τη λήψη αποφάσεων στο μέλλον ⁽²²⁾.

4.1.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη βελτίωσης της συνοχής των πολιτικών προκειμένου να επιταχυνθεί ο ρυθμός της πράσινης και της δίκαιης μετάβασης. Η **απανθρακοποίηση και οι μη ορυκτές πηγές ενέργειας** πρέπει να αποκτήσουν μεγαλύτερη σημασία στις γεωργικές και αγροτικές πολιτικές, οι στόχοι δε αυτοί θα πρέπει να λαμβάνονται περισσότερο υπόψη σε άλλες τομεακές πολιτικές.

4.1.3. Η νέα ΚΓΠ θα πρέπει να προωθήσει τη **βιώσιμη διαχείριση των υδάτων** ⁽²³⁾, με έμφαση στη διαχείριση του εφοδιασμού, τη βελτιστοποίηση της αποδοτικής χρήσης, τη μείωση των απωλειών, την ιεράρχηση των χρήσεων, την εξάλειψη των παράνομων χρήσεων, τη λήψη μέτρων για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας ολόκληρου του συστήματος και, τέλος, την υιοθέτηση ενός συνόλου προσεγγίσεων που συνάδουν με τον στόχο της στρατηγικής επισιτιστικής αυτονομίας και ασφάλειας. Οι επιδοτήσεις θα πρέπει να βασίζονται στην αποδοτική χρήση των υδάτων και όχι στην επιφανειακή άρδευση, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα υδάτινων πόρων στο εκάστοτε κράτος μέλος.

4.1.4. Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο ενίσχυσης των **συστημάτων ασφάλισης** των συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα —σε εθελοντική βάση στα επιμέρους κράτη μέλη— στα μέσα της ΚΓΠ μετά το 2027, ως απάντηση στις συνέπειες των ακραίων κλιματικών συνθηκών (ξηρασίες, παγετοί, πλημμύρες κ.λπ.). Για παράδειγμα, από το 2000 το Ομοσπονδιακό Πρόγραμμα Ασφάλισης Καλλιεργειών των ΗΠΑ (FCIP) έχει καταβάλει το 42,1 % των συνολικών πληρωμών αποζημίωσης λόγω ξηρασίας ή υψηλών θερμοκρασιών. Επίσης, η υπερβολική υγρασία ευθύνεται συχνά για τις μεγάλες αποζημιώσεις (27,5 % των συνολικών πληρωμών αποζημίωσης από το 2000).

4.1.5. Για να διασφαλιστεί ο **θεμιτός ανταγωνισμός** για τους γεωργούς της ΕΕ, πρέπει να καθορίζονται στις εμπορικές συμφωνίες υγειονομικά, εργασιακά και περιβαλλοντικά πρότυπα για τις εισαγωγές τουλάχιστον ισοδύναμα με εκείνα που απαιτούνται στην ΕΕ.

4.1.6. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τον ρόλο της **βιολογικής γεωργίας** στην επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και, ως εκ τούτου, συνιστά η ΚΓΠ να συνεχίσει να προωθεί τη βιολογική παραγωγή, τη διανομή και ιδίως την κατανάλωση στην ΕΕ (π.χ. μέσω της σύναψης δημόσιων συμβάσεων και της συλλογικής εστίασης), προκειμένου να επιτευχθεί ο πολύ φιλόδοξος στόχος της βιολογικής παραγωγής του 25 % της γεωργικής γης στην ΕΕ έως το 2030.

4.1.7. Οι υφιστάμενες μορφές **κτηνοτροφίας** στην Ευρώπη διαφέρουν όσον αφορά τόσο τη ζήτηση σε εισαγωγές (κυρίως σόγιας) όσο και τις επιπτώσεις στο περιβάλλον σε περιφερειακό επίπεδο. Η ΚΓΠ θα πρέπει να στηρίξει κατά κύριο λόγο τις παραδοσιακές ή εκτατικές-οικολογικές μεθόδους χερσαίας εκτροφής που βασίζονται κυρίως σε περιφερειακούς πόρους και ζωοτροφές και έχουν διαχειρίσιμες περιβαλλοντικές επιπτώσεις ⁽²⁴⁾.

4.2. Τρόποι προκειμένου να καταστεί δυνατή η κοινωνική βιωσιμότητα της παραγωγής τροφίμων στην ΕΕ

4.2.1. Η βιώσιμη παραγωγή τροφίμων χρειάζεται γεωργούς και εργαζομένους. Η συμμόρφωση με τα **ανθρώπινα και τα εργασιακά δικαιώματα**, η διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης, συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων και κατώτατων μισθών συγκρίσιμων με άλλους τομείς αποτελούν τα καλύτερα κίνητρα για να καταστεί ο τομέας ελκυστικός και προϋποθέσεις για τη διασφάλιση του μέλλοντος του γεωργικού τομέα της ΕΕ.

4.2.2. Η **κοινωνική αιρεσιμότητα** και οι συλλογικές συμβάσεις, στο πλαίσιο των οποίων οι μισθοί και οι συνθήκες εργασίας συμφωνούνται μεταξύ των μερών της αγοράς εργασίας, πρέπει να ενισχυθούν και να εφαρμόζονται αυστηρά με επαρκείς μηχανισμούς ελέγχου, προκειμένου να διασφαλιστούν αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας για όλους, ενώ θα πρέπει να αποτελούν και μέρος των κριτηρίων αξιολόγησης σε επίπεδο έργου, μαζί με τη συμμετοχή των νέων και τα κριτήρια ισότητας των φύλων.

⁽²²⁾ EESC contribution | Towards COP 28 Implementation of climate action on agriculture and food security (Συμβολή της ΕΟΚΕ | Προς την υλοποίηση της δράσης για το κλίμα στον τομέα της γεωργίας και της επισιτιστικής ασφάλειας στο πλαίσιο της COP 28).

⁽²³⁾ EE C 349 της 29.9.2023, σ. 80.

⁽²⁴⁾ EE C 75 της 28.2.2023, σ. 88.

4.2.3. Η υποστήριξη των **βραχειών αλυσίδων εφοδιασμού** θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα, καθώς δημιουργούν κοινωνική δραστηριότητα και κοινωνικούς δεσμούς στις αγροτικές περιοχές. Απαιτείται μεγαλύτερη έμφαση στις τοπικές αλυσίδες εφοδιασμού, καθώς και μια ειδική προσέγγιση όσον αφορά τις μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις και τις αυτοσυντηρούμενες εκμεταλλεύσεις. Οι νομοθέτες θα πρέπει να καθιερώσουν κατάλληλα συνοδευτικά μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα τοπικά και/ή βιολογικά προϊόντα είναι προσβάσιμα και από κοινωνικά ευάλωτες ομάδες και ότι ο δημόσιος τομέας (δήμοι και κοινότητες, περιφέρειες και ομοσπονδιακό κράτος) εστιάζει περισσότερο στη χρήση τοπικών βιολογικών τροφίμων στο πλαίσιο των **δημόσιων συμβάσεων** (π.χ. σχολικά κυλικεία) ⁽²⁵⁾.

4.2.4. Η **κοινωνική γεωργία** και η κοινωνική οικονομία θα πρέπει να υποστηριχθούν περαιτέρω από την ΚΓΠ, δεδομένου ότι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ευημερία και τη φροντίδα των ανθρώπων, όπως και ο **αγροτουρισμός, η τοπική κουζίνα, τα θεραπευτικά αγροκτήματα** και **τα εκπαιδευτικά αγροκτήματα** που προσελκύουν τον αστικό πληθυσμό ⁽²⁶⁾.

4.2.5. Η ΚΓΠ θα πρέπει επίσης να περιορίσει και να απλουστεύσει όσο το δυνατόν περισσότερο τον **διοικητικό φόρτο** που προκαλείται από τις πολυάριθμες υποχρεώσεις που επιβάλλει η ΚΓΠ, να παράσχει μεγαλύτερη στήριξη στους γεωργούς προκειμένου να συμμορφωθούν με αυτήν και να στηρίξει τους γεωργούς στην αντιμετώπιση των —αναγκαιών— **ελέγχων**. Τα στρατηγικά σχέδια θα πρέπει επίσης να προβλέπουν επαρκή χρόνο για την προσαρμογή των γεωργών σε μέτρα όπως τα εξαιρετικά πολύπλοκα οικολογικά προγράμματα.

4.3. Τρόποι προκειμένου να καταστεί δυνατή η οικονομική βιωσιμότητα της παραγωγής τροφίμων στην ΕΕ

4.3.1. Οι τιμές των τροφίμων αποτελούν την κύρια πηγή εισοδήματος για τους γεωργούς και συμπληρώνονται από επιδοτήσεις που αποσκοπούν στη διασφάλιση αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου και, ως εκ τούτου, η ΚΓΠ θα πρέπει να προσπαθήσει να διασφαλίσει ότι οι **τιμές παραγωγού παραμένουν** πάνω από το κόστος παραγωγής.

4.3.2. Η συγκέντρωση της **διαπραγματευτικής ισχύος** σε διαφορετικούς παράγοντες της αλυσίδας εφοδιασμού έχει οδηγήσει σε κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης, η οποία μεταφέρει τον οικονομικό κίνδυνο από την καταναλωτική αγορά προς την κορυφή της αλυσίδας εφοδιασμού και έχει ιδιαίτερα επιζήμιες επιπτώσεις στους γεωργούς. Εκτός από την αναγκαιά απαγόρευση όλων των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, η ΚΓΠ θα πρέπει να στηρίξει τη συνεργασία μεταξύ γεωργών και/ή ομάδων γεωργών σε συνεταιρισμούς, προκειμένου να αυξηθεί η διαπραγματευτική τους ισχύς. Η ΚΓΠ θα πρέπει να προωθήσει περαιτέρω την περιφερειακή συνεργασία σε όλους τους παράγοντες της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων. Για παράδειγμα, η δημόσια τροφοδοσία και τα τοπικά/περιφερειακά συμβούλια πολιτικής για τα τρόφιμα θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια σταθερή διέξοδο στην αγορά για τους γεωργούς. Ο γεωργός δεν είναι μόνο αποδέκτης τιμών, αλλά και πρόσωπο που αναλαμβάνει κίνδυνο. Για τον λόγο αυτό, οι κίνδυνοι θα πρέπει να επιμερίζονται στην αλυσίδα αξίας και να μην αντισταθμίζονται μόνο βάσει της αξίας.

4.3.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι **αλυσίδες παραγωγής και εμπορίας βιολογικών προϊόντων**, οι οποίες λαμβάνουν επίσης υπόψη την πτυχή της εποχικότητας, μπορούν να αποτελέσουν μια πολλά υποσχόμενη οδό για την επίτευξη μεγαλύτερης αξίας κατά μήκος της αλυσίδας τροφίμων και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να υποστηριχθούν από την ΚΓΠ ⁽²⁷⁾.

4.3.4. Λαμβάνοντας υπόψη τις περιφερειακές ανισορροπίες και τα δυνητικά νέα κράτη μέλη της ΕΕ, η ΕΟΚΕ συνιστά να αναλυθεί η **εξωτερική σύγκλιση**. Θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο θεμιτός ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τις επιδοτήσεις που καταβάλλονται στους γεωργούς —λαμβάνομένων υπόψη των διαφορών στις εισροές και στο κόστος εργασίας— σύμφωνα με τις αξίες της ΕΕ. Η κοινή αγορά πρέπει να προστατευθεί, αλλιώς οι γεωργοί απλώς θα σταματήσουν να καλλιεργούν, έτσι όπως τα χαλυβουργεία και τα κλωστοϋφαντουργικά εργοστάσια σταμάτησαν να λειτουργούν. Για τον λόγο αυτόν, θα πρέπει να εξεταστούν ειδικά μέσα παρόμοια με τον μηχανισμό συνοριακής προσαρμογής άνθρακα (ΜΣΠΑ), χωριστά από την ΚΓΠ ή στο πλαίσιο αυτής, και να ληφθεί υπόψη ο αντικτύπος που θα έχουν αυτά στις μεγάλες εξαγωγές τροφίμων και γεωργικών προϊόντων από την ΕΕ στον υπόλοιπο κόσμο.

4.3.5. Η **παγίδευση του διοξειδίου του άνθρακα** θα αποτελέσει βασική συνιστώσα της ευρωπαϊκής γεωργίας και δασοκομίας στο μέλλον, τόσο για τη βελτίωση της υγείας του εδάφους όσο και ως εργαλείο δράσης για το κλίμα. Η επιβράβευση των γεωργών και των ιδιοκτητών δασών μέσω πιστοποιητικών άνθρακα θα είναι σημαντική, αλλά θα πρέπει να διατεθούν πρόσθετες πηγές χρηματοδότησης (ιδιωτικές αγορές, πρόσθετος προϋπολογισμός που θα προστεθεί στον προϋπολογισμό της ΚΓΠ) ⁽²⁸⁾.

4.3.6. Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο συμπερίληψης **αντικυκλικών στοιχείων** στα μέσα της ΚΓΠ μετά το 2027, προκειμένου να αντιδράσει στη μεγάλη πίεση που υφίσταται ο γεωργικός τομέας από τις αγορές, συχνά μέσω χαμηλών ή έντονων διακυμάνσεων των τιμών. Ως επιλογή σε επίπεδο κρατών μελών, η ΚΓΠ θα πρέπει επίσης να στηρίξει εργαλεία για τη στήριξη των εσόδων (όπως τα εργαλεία ασφάλισης ή διαχείρισης κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων των εργαλείων σταθεροποίησης εισοδήματος).

⁽²⁵⁾ ΕΕ C 517 της 22.12.2021, σ. 114.

⁽²⁶⁾ Αξιολόγηση του αντικτύπου της ΚΓΠ στην εδαφική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών (ενημερωτική έκδοση).

⁽²⁷⁾ ΕΕ C 517 της 22.12.2021, σ. 114.

⁽²⁸⁾ ΕΕ C 184 της 25.5.2023, σ. 83.

4.4. Τρόποι προκειμένου να καταστεί δυνατή η βιώσιμη αγροτική και αστική ανάπτυξη της ΕΕ σύμφωνα με την παραγωγή τροφίμων

4.4.1. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το μέλλον και η ευημερία των αγροτικών περιοχών είναι υψίστης σημασίας για την επισιτιστική ασφάλεια, τη στρατηγική αυτονομία και την ανθεκτικότητα της Ευρώπης, καθώς και για ένα βιώσιμο ενεργειακό μείγμα που συμβάλλει στην ενεργειακή ανεξαρτησία της ΕΕ (συμπεριλαμβανομένου του γεωργικού τομέα) ⁽²⁹⁾. Ως εκ τούτου, η ΚΓΠ πρέπει να προωθήσει πιο **ανθεκτικές αγροτικές περιοχές** και να αναπτύξει το δυναμικό τους για την παραγωγή πράσινης ενέργειας [βιοαέριο, ηλιακή και αιολική ενέργεια, καθώς και βιομάζα (από ξύλο, σανό, φλοιούς κ.λπ.)], σύμφωνα με το μακροπρόθεσμο όραμα για τις αγροτικές περιοχές της ΕΕ. Απαιτούνται περισσότερα κονδύλια —όχι μόνο για την ΚΓΠ αλλά πρωτίστως για την πολιτική συνοχής— για τοπική δράση προκειμένου να διασφαλιστεί η συμπληρωματικότητα με την αστική ανάπτυξη.

4.4.2. Η επόμενη ΚΓΠ θα πρέπει να επικεντρωθεί περισσότερο στη δημιουργία θέσεων εργασίας, συμβάλλοντας σε μια πιο διαφοροποιημένη αγροτική οικονομία στις αγροτικές περιοχές· θα πρέπει να ενθαρρύνει τους ανθρώπους να εγκατασταθούν σε αγροτικές περιοχές και να προωθήσει την **ανανέωση των γενεών** των γεωργών, τη χειραφέτηση των γυναικών και την άφιξη ανθρώπων, μέσω νέων έργων όπως οι δραστηριότητες μεταποίησης τροφίμων ή ο τουρισμός ⁽³⁰⁾.

4.4.3. Η ΚΓΠ θα πρέπει να προσφέρει λύσεις στο ζήτημα της **εγκατάλειψης της γης** στην ύπαιθρο (ιδίως για τις μειονεκτούσες περιοχές), το οποίο εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα σε ορισμένες περιφέρειες. Η ΚΓΠ θα πρέπει να στηρίξει αναπτυξιακά έργα για τις περιφέρειες αυτές με βάση τις πολυάριθμες ευκαιρίες που προσφέρουν οι τομείς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της βιοοικονομίας, της κυκλικής οικονομίας, της υδατοκαλλιέργειας ⁽³¹⁾ και των φυκών ⁽³²⁾ (ενδεικτική αναφορά). Η ΚΓΠ πρέπει να διασφαλίσει περαιτέρω την πρόσβαση σε γεωργική γη σε ολόκληρη την ΕΕ, καθώς και τη βιώσιμη χρήση αυτής, μέσω στοχευμένων ετήσιων ενισχύσεων (π.χ. ενισχύσεις για περιοχές με φυσικούς ή άλλους ειδικούς ανά περιοχή περιορισμούς), καθώς και μέσω ειδικής επενδυτικής στήριξης για τους νεοεισερχόμενους.

4.4.4. Η ΚΓΠ θα πρέπει επίσης να στηρίξει περαιτέρω και να προωθήσει την εκτατική κτηνοτροφία που βασίζεται σε μόνιμους βοσκότοπους και λειμώνες και συμβάλλει θετικά στη διατήρηση των τοπίων και των λεγόμενων «υπηρεσιών οικοσυστήματος» (όπως η προστασία της βιοποικιλότητας και των οικοτόπων, η παγίδευση του διοξειδίου του άνθρακα και η πρόληψη των δασικών πυρκαγιών και της διάβρωσης του εδάφους) και εξασφαλίζει την εδραίωση του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές, συμβάλλοντας στη βιωσιμότητα των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων ⁽³³⁾. Θα πρέπει επίσης να ανταμείβονται οι συμβατικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις που καθίστανται ολόένα και πιο βιώσιμες από κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική άποψη, συμμορφώνονται με τους κανόνες για την καλή διαβίωση των ζώων και επενδύουν στην τεχνική βελτίωση. Θα πρέπει να δοθούν κίνητρα στους γεωργούς που προωθούν μοντέλα κυκλικής οικονομίας (π.χ. δημιουργία οργανικών λιπασμάτων, παραγωγή βιοαερίου μέσω υποπροϊόντων από τη γεωργία και την κτηνοτροφία).

4.4.5. Η εντατική κτηνοτροφία, αφενός, παράγει σημαντικό κομμάτι της ευρωπαϊκής παραγωγής κρέατος σε προσιτές τιμές και, αφετέρου, αποτελεί αντικείμενο ευρείας κριτικής (μεταξύ άλλων όσον αφορά τις πτυχές της καλής μεταχείρισης των ζώων). Επιπλέον, η παραγωγή μπορεί ενδεχομένως να επιβαρύνει το περιφερειακό περιβάλλον. Περίπου το 50 % της συγκομιδής της ΕΕ χρησιμοποιείται ως ζωοτροφή παρά τις ήδη υψηλές απαιτήσεις για αρόσιμη γη εντός της ΕΕ. Επιπλέον, στην παραγωγή χρησιμοποιούνται εισαγόμενες ζωοτροφές ⁽³⁴⁾, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε πιθανές προκλήσεις όσον αφορά τη βιωσιμότητα. Η ΚΓΠ θα πρέπει, ως εκ τούτου, να στηρίζει ιδίως τις πρακτικές εκτατικής γεωργίας, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης τοπικού σανού και άλλων πηγών πρωτεϊνών στην κτηνοτροφία, καθώς και την αλλαγή του συστήματος από την εντατική στην εκτατική εκτροφή, με τη χρήση εγκαταλελειμμένης γης και γης που ανακάτται μέσω της μείωσης της **σπατάλης τροφίμων** (το 20 % των τροφίμων που παράγονται στην ΕΕ σπαταλάται ⁽³⁵⁾). Η ΚΓΠ θα πρέπει επίσης να στηρίξει τα κτηνοτροφικά μοντέλα που έχουν προκύψει από την πραγματική εργασία των γεωργών, είτε μέσω οικογενειακού είτε επαγγελματικού μοντέλου, κατά τη μετάβαση σε πιο βιώσιμες πρακτικές, με διατήρηση παράλληλα της ανταγωνιστικότητάς τους.

4.4.6. Η ΚΓΠ θα πρέπει να στηρίξει την παραγωγή **φυτικών πρωτεϊνών και ελαίων** και την ανάπτυξη περιφερειακών αλυσίδων αξίας και περιφερειακών ικανοτήτων μεταποίησης (η επέκταση της καλλιέργειας ελαιούχων φυτών στην ΕΕ θα μπορούσε να έχει θετικά αποτελέσματα, όπως η αυτάρκεια στα καύσιμα των ελκυστήρων, η μεγαλύτερη διαθεσιμότητα πλακούντων, που μπορούν να αποτελέσουν εξαιρετικές πρωτεϊνούχες ζωοτροφές, και η αυξημένη αμειψισπορά) ⁽³⁶⁾.

⁽²⁹⁾ EE C 105 της 4.3.2022, σ. 49 Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Οι επιπτώσεις των υψηλών τιμών της ενέργειας στον αγροτικό τομέα και τις αγροτικές περιοχές» (EE C, C/2024/1571, 5.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/1571/oj>): Ενημερωτική έκθεση με θέμα «Οφέλη της εκτατικής κτηνοτροφίας και των οργανικών λιπασμάτων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας».

⁽³⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο ρόλος της νεολαίας στην αγροτική ανάπτυξη» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (EE C, C/2024/1570, 5.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/1570/oj>).

⁽³¹⁾ EE C 349 της 29.9.2023, σ. 41.

⁽³²⁾ EE C 105 της 4.3.2022, σ. 56.

⁽³³⁾ Ενημερωτική έκθεση με θέμα «Οφέλη της εκτατικής κτηνοτροφίας και των οργανικών λιπασμάτων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας».

⁽³⁴⁾ EE C 75 της 28.2.2023, σ. 88.

⁽³⁵⁾ The Guardian.

⁽³⁶⁾ EE C 75 της 28.2.2023, σ. 88.

4.5. Τρόποι προώθησης της κοινωνικής στήριξης για βιώσιμα συστήματα τροφίμων

4.5.1. Οι τιμές των τροφίμων πρέπει να αντικατοπτρίζουν το πραγματικό κόστος παραγωγής για το περιβάλλον και την κοινωνία. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη σημασία της επένδυσης στην εκπαίδευση σχετικά με τη βιώσιμη διατροφή από νεαρή ηλικία, ώστε να βοηθηθούν οι νέοι να εκτιμήσουν την «αξία των τροφίμων».

4.5.2. Τα μέτρα ενημέρωσης και εκπαίδευσης σε συνδυασμό με διαφανείς πρακτικές επίσημανσης των τροφίμων θα πρέπει να δίνουν τη δυνατότητα στους καταναλωτές να προβούν σε πιο υγιεινές και βιώσιμες επιλογές. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι θα πρέπει να αναπτυχθεί ένα πλαίσιο για βιώσιμα συστήματα τροφίμων για την έγκαιρη αντιμετώπιση των προκλήσεων για τα συστήματα τροφίμων ⁽³⁷⁾.

4.5.3. Η ΚΓΠ μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της κοινωνικής στήριξης για βιώσιμα συστήματα τροφίμων μέσω της χρηματοδότησης δραστηριοτήτων που ενισχύουν τις σχέσεις μεταξύ των καταναλωτών και της αγροτικής κοινότητας, όπως η εμπορευματοποίηση στα βραχεία κυκλώματα ή οι ημέρες ελεύθερης πρόσβασης στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Αυτού του είδους οι δραστηριότητες δίνουν τη δυνατότητα στους γεωργούς να πουλήσουν συγκεκριμένα προϊόντα που «αφηγούνται μια ιστορία» στους καταναλωτές, οι οποίοι είναι τότε πρόθυμοι να πληρώσουν μια δίκαιη τιμή και έτσι καθίστανται πιο υπεύθυνοι όσον αφορά την αξία των τροφίμων και τη σπατάλη. Αυτό θα συμβάλει στη μείωση των επιπτώσεων των τροφίμων στην κλιματική αλλαγή.

4.5.4. Το πρόγραμμα για τα σχολεία (που χρηματοδοτείται από τον προϋπολογισμό της ΚΓΠ με ετήσιο προϋπολογισμό 250 εκατ. ευρώ) θα πρέπει να συνεχιστεί και να βελτιωθεί προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του ⁽³⁸⁾.

4.6. Συμμετοχή των νέων στην ΚΓΠ

4.6.1. Ως γενική προσέγγιση, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι ζωτικής σημασίας να προωθηθούν διαδρομές αλληλεπίδρασης για την ανανέωση των γενεών και για ένα πιο συμμετοχικό και πολυμερές μοντέλο διακυβέρνησης. Στις εν λόγω διαδρομές πρέπει να συμμετέχουν οργανώσεις της νεολαίας, η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, και να αναγνωρίζονται οι νέοι τρόποι με τους οποίους οι νέοι αλληλεπιδρούν μέσω της τεχνολογίας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ⁽³⁹⁾. Η ενεργός συμμετοχή των νέων στη χάραξη πολιτικής μπορεί να διασφαλίσει ότι οι μελλοντικές πολιτικές θα λαμβάνουν υπόψη τις προσδοκίες και τις ανησυχίες των νεότερων γενεών που θα κληρονομήσουν και θα διαμορφώσουν τον γεωργικό τομέα. Η στήριξη της συμμετοχής των νέων περιλαμβάνει την παροχή βασικής χρηματοδότησης για την ενίσχυση των οργανώσεων νέων γεωργών, των μεμονωμένων νέων γεωργών και της γεωργικής εκπαίδευσης.

4.6.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει περαιτέρω τη σημασία της υιοθέτησης ολιστικών και διατομεακών προσεγγίσεων που περιλαμβάνουν την αγροτική θωράκιση και την αξιολόγηση του αντικτύπου της ΕΕ από τη σκοπιά της νεολαίας, ώστε να διασφαλιστεί η μακροχρόνια και αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ ⁽⁴⁰⁾. Η αξιολόγηση του αντικτύπου της ΕΕ από τη σκοπιά της νεολαίας εφαρμόστηκε κατ' αναλογία στην παρούσα γνωμοδότηση· εκπονήθηκε σε στενή συνεργασία με αρκετές αντιπροσωπευτικές οργανώσεις νεολαίας ⁽⁴¹⁾.

4.6.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη συμμετοχή των νέων καθ' όλη τη διάρκεια της ανάπτυξης, της εφαρμογής και της παρακολούθησης της ΚΓΠ.

Βρυξέλλες, 17 Ιανουαρίου 2024.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Oliver RÖPKE

⁽³⁷⁾ ΕΕ C 293 της 18.8.2023, σ. 1.

⁽³⁸⁾ Αξιολόγηση του προγράμματος της ΕΕ για τα σχολεία.

⁽³⁹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/el/initiatives/youth-engagement-eesc>

⁽⁴⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο ρόλος της νεολαίας στην αγροτική ανάπτυξη» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας) (ΕΕ C, C/2024/1570, 5.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/1570/oj>).

⁽⁴¹⁾ Συμπεριλαμβανομένων των CEJA, ECVC Youth, Rural Youth Europe, GCE Food Team.